

PRIIMTI TEKSTAI

P9_TA(2019)0021

Europos atminimo svarba Europos ateičiai

2019 m. rugsėjo 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Europos atminimo svarbos Europos ateičiai (2019/2819(RSP))

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į visuotinius žmogaus teisių principus ir pagrindinius Europos Sąjungos, kaip vertybėmis pagrįstos bendrijos, principus,
- atsižvelgdamas į 2019 m. rugpjūčio 22 d. pirmojo Komisijos pirmininko pavaduotojo F. Timmermanso ir Komisijos narės V. Jourovos pareiškimą prieš visoje Europoje minimą Visų totalitarinių ir autoritarinių režimų aukų atminimo dieną,
- atsižvelgdamas į 1948 m. gruodžio 10 d. priimtą Jungtinių Tautų visuotinę žmogaus teisių deklaraciją,
- atsižvelgdamas į savo 2005 m. gegužės 12 d. rezoliuciją dėl Šešiasdešimtųjų Antrojo pasaulinio karo pabaigos Europoje (1945 m. gegužės 8 d.) metinių¹,
- atsižvelgdamas į Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos 2006 m. sausio 26 d. rezoliuciją Nr. 1481 dėl būtinybės tarptautiniu mastu pasmerkti totalitarinių komunistinių režimų nusikaltimus,
- atsižvelgdamas į 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinį sprendimą 2008/913/TVR dėl kovos su tam tikromis rasizmo ir ksenofobijos formomis bei apraiškomis baudžiamosios teisės priemonėmis²,
- atsižvelgdamas į 2008 m. birželio 3 d. patvirtintą Prahos deklaraciją dėl Europos sąžinės ir komunizmo,
- atsižvelgdamas į savo 2008 m. rugsėjo 23 d. priimtą pareiškimą dėl rugpjūčio 23 d. paskelbimo Europos stalinizmo ir nacizmo aukų atminimo diena³,
- atsižvelgdamas į savo 2009 m. balandžio 2 d. rezoliuciją dėl Europos sąžinės ir

¹ OL C 92 E, 2006 4 20, p. 392.

² OL L 328, 2008 12 6, p. 55.

³ OL C 8 E, 2010 1 14, p. 57.

totalitarizmo¹,

- atsižvelgdamas į 2010 m. gruodžio 22 d. Komisijos ataskaitą „Totalitarinių režimų nusikaltimų Europoje atminimas“ (COM(2010)0783),
 - atsižvelgdamas į 2011 m. birželio 9–10 d. Tarybos išvadas dėl totalitarinių režimų nusikaltimų Europoje atminimo,
 - atsižvelgdamas į 2011 m. rugpjūčio 23 d. Varšuvos deklaraciją, paskelbtą Europos totalitarinių režimų aukų atminimo dieną,
 - atsižvelgdamas į ES valstybių narių vyriausybių atstovų 2018 m. rugpjūčio 23 d. bendrą pareiškimą, skirtą komunizmo aukoms atminti,
 - atsižvelgdamas į savo istorinę rezoliuciją dėl padėties Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje, kurią, reaguodamas į 45-ių šių šalių piliečių pateiktą Baltijos kreipimąsi, Europos Parlamentas priėmė 1983 m. sausio 13 d.,
 - atsižvelgdamas į kai kurių nacionalinių parlamentų priimtas rezoliucijas ir deklaracijas dėl totalitarinių komunistinių režimų įvykdytų nusikaltimų,
 - atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 132 straipsnio 2 ir 4 dalis,
- A. kadangi šiomet minimos 80-osios Antrojo pasaulinio karo, lėmusio iki tol žmonijai neregėto masto kančias ir keletą dešimtmečių trukusią ne vienos Europos šalies okupaciją, pradžios metinės;
 - B. kadangi prieš 80 metų – 1939 m. rugpjūčio 23 d. – komunistinė Sovietų Sąjunga ir nacistinė Vokietija pasirašė nepuolimo sutartį, žinomą Molotovo–Ribentropo pakto pavadinimu, ir jos slaptuosius protokolus, kuriais du totalitariniai režimai pasidalijo Europą ir nepriklausomų valstybių teritorijas ir sugrupavo jas į interesų sferas, o tai sudarė sąlygas įsipliekti Antrajam pasauliniam karui;
 - C. kadangi tiesioginis Molotovo–Ribentropo pakto ir, savo ruožtu, 1939 m. rugsėjo 28 d. nacių ir sovietų sienų ir draugystės sutarties padarinys buvo A. Hitlerio – o po dviejų savaičių ir J. Stalino – invazija į Lenkijos Respubliką, sunaikinusi Lenkijos nepriklausomybę ir nulėmusi beprecedentę lenkų tautos tragediją, be to, 1939 m. lapkričio 30 d. komunistinė Sovietų Sąjunga pradėjo agresyvų karą prieš Suomiją, o 1940 m. birželį okupavo ir aneksavo dalį Rumunijos teritorijos, kuri taip ir nebuvo gražinta, bei aneksavo nepriklausomas Lietuvos, Latvijos ir Estijos respublikas;
 - D. kadangi nugalėjus nacių režimą ir pasibaigus Antrajam pasauliniam karui kai kurios Europos šalys galėjo pradėti atkūrimo ir susitaikymo procesą, tačiau kitos Europos šalys dar pusę amžiaus buvo valdomos diktatūrų – kai kurios buvo tiesiogiai okupuotos sovietų, o kitoms buvo daroma tiesioginė įtaka – ir iš jų buvo atimta laisvė, suverenitetas, orumas, žmogaus teisės bei socialinio ir ekonominio vystymosi galimybės;
 - E. kadangi, nors nacių režimo nusikaltimai buvo įvertinti ir bausmės už juos paskirtos surengus Niurnbergo procesą, vis dar yra nepaprastai svarbu didinti sąmoningumą, iš

¹ OL C 137 E, 2010 5 27, p. 25.

moralinės pusės įvertinti ir teisiškai išnagrinėti stalinizmo ir kitų diktatūrų nusikaltimus;

- F. kadangi ne vienoje valstybėje narėje komunizmo ir nacizmo ideologijos draudžiamos įstatymu;
 - G. kadangi Europos integracija nuo pat pradžių buvo reakcija į kančias, kurias sukėlė du pasauliniai karai ir Holokaustą sukūrusi nacių tironija, bei į totalitarinių ir nedemokratiškes komunizmo režimų Vidurio ir Rytų Europoje plitimą, taip pat būdas bendradarbiaujant ir vykdant integraciją įveikti gilius nesutarimus ir priešiškus Europoje, baigti karus ir užtikrinti demokratiją Europoje; kadangi Sovietų okupaciją ir komunistinę diktatūrą kentusioms Europos šalims ES plėtra, pradėta 2004 m., reiškia jų sugrįžimą į Europos šeimą, kuriai jos priklauso;
 - H. kadangi reikia išsaugoti gyvą tragiškos Europos praeities atminimą, kad būtų pagerbtos aukos, pasmerkti nusikaltimų vykdytojai ir sukurtas pagrindas susitaikymui, kuris būtų pagrįstas tiesa ir atminimu;
 - I. kadangi totalitarinių režimų aukų atminimas ir Europai bendro komunistinės, nacistinės bei kitų diktatūrų įvykdytų nusikaltimų paveldo pripažinimas ir sąmoningumo šiuo klausimu didinimas yra gyvybiškai svarbūs Europos ir jos tautų vienybės bei ES atsparumo šiuolaikinėms išorės grėsmėms stiprinimo požiūriais;
 - J. kadangi prieš 30 metų, 1989 m. rugpjūčio 23 d., 50-osios Molotovo–Ribentropo pakto metinės buvo paminėtos ir totalitarinių režimų aukų atminimas pagerbtas surengus Baltijos kelią – beprecedentę demonstraciją, kurioje dalyvavę du milijonai lietuvių, latvių ir estų susikibo rankomis į gyvą grandinę, nuo Vilniaus per Rygą nusidriekusią iki Talino;
 - K. kadangi, nepaisant to, kad 1989 m. gruodžio 24 d. SSRS liaudies deputatų suvažiavime buvo pasmerktas Molotovo–Ribentropo pakto ir kitų su nacistine Vokietija sudarytų susitarimų pasirašymas, Rusijos valdžios institucijos 2019 m. rugpjūčio mėn. nepripažino atsakomybės už šį susitarimą ir jo pasekmes bei šiuo metu propaguoja požiūrį, kad tikrieji Antrojo pasaulinio karo kurstytojai yra Lenkija, Baltijos valstybės ir Vakarai;
 - L. kadangi totalitarinių ir autoritarinių režimų aukų atminimas ir Europai bendro stalinistinės, nacistinės bei kitų diktatūrų įvykdytų nusikaltimų paveldo pripažinimas ir sąmoningumo šiuo klausimu didinimas yra gyvybiškai svarbūs Europos ir jos tautų vienybės bei ES atsparumo šiuolaikinėms išorės grėsmėms stiprinimo požiūriais;
 - M. kadangi atvirai radikalios, rasistinės ir ksenofobiškos grupės bei politinės partijos kursto neapykantą ir smurtą visuomenėje, pvz., skleisdamos neapykantą kurstančią kalbą internete, o dėl to neretai sustiprėja smurtas, ksenofobija ir netolerancija;
1. primena, jog ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtinta, kad Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisvė, demokratija, lygybė, teisė valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises; primena, kad šios vertybės yra bendros visoms valstybėms narėms;
 2. pabrėžia, kad Antrojo pasaulinio karo – pražūtingiausio karo Europos istorijoje – pradžia buvo tiesioginis liūdnai pagarsėjusios 1939 m. rugpjūčio 23 d. nacių ir Sovietų nepuolimo sutarties, taip pat žinomos Molotovo–Ribentropo pakto pavadinimu, ir jos slaptųjų protokolų, kuriais du totalitariniai režimai, vadovaudamiesi bendru tikslu

užkariauti pasaulį, Europą padalijo į dvi įtakos zonas, rezultatas;

3. primena, kad nacistinis ir komunistiniai režimai vykdė masines žudynes, genocidą ir tremimus bei XX a. sukėlė tokio masto gyvybės bei laisvės praradimus, kurie žmonijos istorijoje neturi precedento, taip pat primena siaubingą nacių režimo įvykdytą Holokausto nusikaltimą; kuo griežčiausiai smerkia agresijos aktus, nusikaltimus žmonijai ir masinius žmogaus teisių pažeidimus, įvykdytus nacistinio, komunistinių ir kitų totalitarinių režimų;
4. reiškia gilią pagarbą kiekvienam asmeniui, tapusiam šių totalitarinių režimų auka, ir ragina visas ES institucijas bei subjektus daryti viską, kad būtų užtikrintas siaubingų totalitarinių režimų nusikaltimų žmonijai ir sisteminių šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų atminimas, o jų vykdytojais neišvengtų teismo, taip pat kad būtų užtikrinta, jog tokie nusikaltimai nebepasikartotų; pabrėžia, jog svarbu, kad praeities prisiminimai liktų gyvi, nes be atminimo negali būti susitaikymo, ir pakartoja, kad laikosi vieningos pozicijos prieš bet kurį totalitarinį valdymą – nesvarbu, koks būtų jo ideologinis pagrindas;
5. ragina visas ES valstybes nares aiškiai ir principingai įvertinti totalitarinių komunistinių režimų ir nacistinio režimo įvykdytus nusikaltimus ir agresijos aktus;
6. smerkia visas tokių totalitarinių ideologijų, kaip nacizmas ir stalinizmas, apraiškas ir propagavimą ES;
7. smerkia istorijos revizionizmą ir nacių kolaborantų šlovinimą kai kuriose ES valstybėse narėse; reiškia gilų susirūpinimą dėl to, kad Europos Sąjungoje vis priimtinesnės radikalios ideologijos ir grėžimasis į fašizmą, rasizmą, ksenofobiją ir kitų formų netoleranciją, bei nerimauja dėl pranešimų, kad kai kuriose valstybėse narėse politiniai lyderiai, politinės partijos ir teisėsaugos organai palaiko ryšius su radikaliais, rasistiniais ir ksenofobiškais įvairių politinių pakraipų judėjimais; ragina valstybes nares kuo griežčiausiai pasmerkti šiuos aktus, nes jie kelia grėsmę tokioms ES vertybėms, kaip taika, laisvė ir demokratija;
8. ragina visas valstybes nares rugpjūčio 23-iąją minėti Europos dieną totalitarinių režimų aukoms atminti ir tai daryti tiek ES, tiek nacionaliniu lygmenimis, taip pat didinti jaunesniosios kartos sąmoningumą šiais klausimais į visų ES mokyklų mokymo programas ir vadovėlius įtraukiant totalitarinių režimų istoriją ir jų valdymo padarinių analizę; ragina valstybes nares paremti sudėtingos Europos praeities dokumentavimą, pvz., į visas ES kalbas išverčiant Niurnbergo proceso bylų medžiagą;
9. ragina valstybes nares pasmerkti ir imtis priemonių prieš bet kokį Holokausto neigimą, įskaitant nacių ir su jais kolaboravusių asmenų įvykdytų nusikaltimų bei šių nusikaltimų masto menkinimą, bei užkirsti kelią šiam menkinimui per politines ir žiniasklaidos diskusijas;
10. ragina puoselėti bendrą atminimo kultūrą, kuri būtų grindžiama fašistinių, stalinistinių ir kitų totalitarinių bei autoritarinių režimų įvykdytų praeities nusikaltimų pasmerkimu – taip būtų stiprinamas atsparumas šiuolaikinėms demokratijos grėsmėms, pirmiausia tarp jaunesniosios kartos atstovų; ragina valstybes nares, pasitelkiant plačiajai visuomenei skirtą kultūrą, skatinti švietimą apie mūsų visuomenės įvairovę ir mūsų bendrą istoriją, įskaitant švietimą apie Antrojo pasaulinio karo žiaurumus, pavyzdžiui, Holokaustą ir jo aukų sisteminio dehumanizavimo procesą, trukusį ilgus metus;

11. be to, ragina gegužės 25-ąją (Aušvico didvyrio rotmistro Witoldo Pileckio egzekucijos metinių dieną) paskelbti Tarptautine kovos su totalitarizmu didvyrių diena – taip būtų pagerbti ir įvertinti visi, kurių kova su tironija tapo jų didvyriškumo ir tikros meilės žmonijai įrodymu, o ateities kartos turėtų aiškų teisingos laikysenos stojus akistaton su totalitarinės vergovės grėsme pavyzdį;
12. ragina Komisiją veiksmingai remti istorinės atminties ir atminimo projektus valstybėse narėse bei Europos atminties ir sąžinės platformos veiklą, taip pat skirti reikiamus finansinius išteklius pagal programą „Europa piliečiams“ totalitarizmo aukų atminimui ir jų atminimo įamžinimui paremti, kaip pažymima Parlamento pozicijoje dėl 2021–2027 m. Teisių ir vertybių programos;
13. pažymi, kad Europos integracija, kaip taikos ir susitaikymo pavyzdys, yra sprendimas įsipareigoti bendrai ateičiai, kurią Europos tautos priima laisvai, ir kad Europos Sąjungai tenka ypatinga atsakomybė už demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir teisinės valstybės principo puoselėjimą bei užtikrinimą ne tik savo viduje, bet ir už savo ribų;
14. pažymi, kad tapusios ES ir NATO narėmis Rytų ir Vidurio Europos šalys ne tik grįžo į laisvų demokratiškų Europos šalių šeimą, bet ir – padedamos ES – pasiekė sėkmingų rezultatų reformų ir socioekonominio vystymosi srityse; tačiau pabrėžia, kad šio pasirinkimo galimybė turėtų likti prieinama ir kitoms Europos šalims, kaip nurodyta ES sutarties 49 straipsnyje;
15. yra tvirtai įsitikinęs, kad Rusija tebėra didžiausia komunistinio totalitarizmo auka ir kad jos virsmas demokratine valstybe bus stabdomas kliūčių tol, kol vyriausybė, politikos elitas ir politinė propaganda toliau pateisins komunistinius nusikaltimus ir šlovins sovietinį totalitarinį režimą; todėl ragina Rusijos visuomenę susitaikyti su savo tragiška praeitimi;
16. reiškia gilų susirūpinimą dėl šiandieninės Rusijos vadovybės pastangų iškreipti istorinius faktus ir pateisinti sovietinio totalitarinio režimo įvykdytus nusikaltimus bei laiko jas pavojinga informacinio karo prieš demokratišką Europą, kuriuo siekiama ją padalinti, dalimi, todėl ragina Komisiją imtis ryžtingų kovos su šiais veiksmais priemonių;
17. reiškia susirūpinimą dėl to, kad totalitarinių režimų simboliai toliau naudojami viešojoje erdvėje ir prekyboje, taip pat primena, kad ne viena Europos šalis yra uždraudusi naudoti ir nacistinius, ir komunistinius simbolius;
18. pažymi, kad kai kurių valstybių narių viešosiose vietose (parkuose, aikštėse, gatvėse ir t. t.) tebestovintys paminklai ir memorialai, šlovinantys totalitarinius režimus, atveria kelią istorinių faktų apie Antrojo pasaulinio karo padarinius iškraipymams ir totalitarinės politinės sistemos propagavimui;
19. smerkia tai, kad ekstremistinės ir ksenofobiškos politinės jėgos Europoje vis dažniau griebiasi istorinių faktų iškraipymo ir naudojami tam tikrus totalitarinės propagandos aspektus atliepiančiais simboliais ir retorika, įskaitant rasizmą, antisemitizmą ir neapykantą seksualinėms bei kitoms mažumoms;
20. ragina valstybes nars užtikrinti Tarybos pamatinio sprendimo nuostatų laikymąsi, siekiant kovoti su neapykantos kalbą ir smurtą viešosiose erdvėse bei internete skleidžiančiomis organizacijomis, ir veiksmingai uždrausti neofašistines ir

neonacistines grupes ir bet kokius kitus fondus ar asociacijas, aukštinančius ir šlovinančius nacizmą bei fašizmą ar bet kokias kitas totalitarizmo formas, laikantis nacionalinės teisinės tvarkos ir jurisdikcijos;

21. pabrėžia, kad tragiška Europos praeitis turėtų būti nuolatinis moralinio ir politinio įkvėpimo šaltinis stojant akistaton su šiandieninio pasaulio iššūkiais, įskaitant kovą už teisingesnį pasaulį, kuriant atviras ir tolerantiškas visuomenes ir etninėms, religinėms bei seksualinėms mažumoms palankias bendruomenes, taip pat užtikrinant, kad europietiškomis vertybėmis galėtų naudotis visi;
22. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją Tarybai, Komisijai, valstybių narių vyriausybėms ir parlamentams, Rusijos Dūmai bei Rytų partnerystės šalių parlamentams.